

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 01-06-2020 r.

Adam Bodnar

VII.510.74.2020.PKR

Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości
ePUAP

Szanowny Panie Ministrze,

w związku z przedstawieniem w dniu 18 maja 2020 r. przez Ministerstwo Sprawiedliwości rekomendacji umożliwiających funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości w czasie epidemii SARS-CoV-2¹, pragnę zwrócić uwagę Pana Ministra na problemy związane z ograniczeniem jawności rozpraw i publicznym ogłaszaniem wyroków.

Z punktu VI.1. zaleceń wynika zakaz wstępu do budynków sądu osób innych niż wzywane do udziału w posiedzeniu lub też wykazujących inną niezbędną potrzebę. Rekomenduje się wydanie przez prezesów sądów zarządzeń uniemożliwiających lub ograniczających dostęp publiczności do sal rozpraw. Brzmienie powyższych rekomendacji budzi poważne zaniepokojenie Rzecznika Praw Obywatelskich z uwagi na ochronę praw obywatelskich.

Art. 45 ust. 1 Konstytucji RP stanowi, iż każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd. Wyłączenie jawności rozprawy może nastąpić ze względu na moralność, bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny oraz ze względu na ochronę życia prywatnego stron lub inny ważny interes prywatny. Wyrok ogłaszany jest publicznie (ust. 2).

Jawność rozprawy oznacza możliwość zarówno osób zainteresowanych, jak i wszystkich innych bezpośredniego śledzenia przebiegu „rozpatrywania” sprawy (co nosi nazwę „publiczności” procesu), a także informowania o nim w środkach społecznego przekazu, co obejmuje nie tylko „publiczne” fazy postępowania, lecz także fazy „niepubliczne”. (...). Jawność, oznaczająca

¹ Wytyczne MS i GIS dotyczące zasad funkcjonowania sądów w związku z epidemią COVID-19, <https://www.ora-warszawa.com.pl/wp-content/uploads/2020/05/Pismo-do-PSA-18.5.2020.pdf>, data ostatniego dostępu 28.05.2020 r.

wprowadzenie kontroli społecznej nad działalnością sądów, jest istotną gwarancją prawidłowego wymiaru sprawiedliwości, zachowania przez sądy zarówno prawnych wymogów postępowania, zachowania niezawisłości i bezstronności, jak też społecznego poczucia sprawiedliwości. Stąd też normalnie jednostka, angażująca sąd, zainteresowana jest w dostępie do sądu jawnie funkcjonującego, gdzie wiedza o przebiegu i rezultatach postępowania jest powszechnie dostępna². Jawność rozpatrzenia sprawy oznacza, że konstytucyjnym standardem jest rozpoznawanie sprawy w sposób stwarzający możliwość uczestniczenia publiczności, czyli na posiedzeniach sądowych o charakterze jawnym, na które wstęp mają nie tylko podmioty uczestniczące w postępowaniu, ale także osoby trzecie.³

Prawo do jawnego rozpatrzenia sprawy przez sąd może być ograniczane na ogólnych warunkach z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP (np. tajemnica narady sędziowskiej), natomiast jawność rozprawy może być „wyłączona”. „Wyłączenie” to należy uznać za jeden z przejawów ograniczania omawianego prawa, tymczasem nastąpić ono może nie z powołaniem się na ów przepis, lecz na podstawach szczególnych, ujętych w ust. 2 zdanie pierwsze art. 45 Konstytucji RP. Są to, z jednej strony, warunki bardziej ograniczone niż w ogólnej klauzuli z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP (nie ma tu np. możliwości ograniczeń ze względu na „zdrowie publiczne”), z drugiej jednak strony – występują tu dodatkowe podstawy ograniczeń, nieznanie temu pierwszemu wyłączeniu wskazanemu w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP (np. „ważny interes prywatny”). Jednakże jako *lex specialis*, wyłączanie jawności rozpraw sądowych następować powinno jedynie na podstawie przyczyn wskazanych w art. 45 Konstytucji RP. Oczywiście, zachowane być powinny ogólne wymogi ograniczeń praw obywatelskich: wymóg ustawy, wymóg proporcjonalności, wymóg zachowania istoty każdego prawa. (...) Bezwzględna, niedopuszczającą żadnych wyjątków, jawność ogłaszania wyroku (zakaz tajnego wyrokowania czy skazywania) uznać należy jako konieczny element zasady demokratycznego państwa prawnego. Wynika ona również z uznania wymierzania sprawiedliwości jako funkcji publicznej państwa. W zastanym rozumieniu tej instytucji oznacza ona publiczny charakter tego ogłaszania.

Bezsprzecznie znajdujemy się obecnie w sytuacji wyjątkowej, która wymaga podjęcia szeregu nadzwyczajnych środków, które mają zapobiec rozprzestrzenianiu się koronawirusa. Zapewnienie pracownikom sądów bezpiecznych i higienicznych warunków pracy jest bardzo ważne, albowiem wartością nadrzędną jest sprawne funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości. Jednakże, wprowadzone ograniczenie jawności rozpraw i brak możliwości wzięcia przez

² L. Garlicki (red.), M. Zubik (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*. Art. 45, Tom II, wyd. II, LEX online.

³ Zob. m.in. wyroki TK z 11.06.2002 r., SK 5/02, z 6.12.2004 r., SK 29/04, z 7.03.2006 r., SK 11/05.

publiczność udziału w rozprawach sądowych nie może zostać uznane za środek adekwatny i proporcjonalny. Dotychczas wprowadzone etapy znoszenia obostrzeń objęły miejsca w których gromadzi się znacznie większa liczba osób⁴. Tym samym, brak jest uzasadnionych podstaw, by w celu przeciwdziałania epidemii utrzymać zakaz dostępu publiczności do sal rozpraw.

Z uwagi na powyższe, działając na podstawie art. 16 ust. 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (Dz. U. z 2020 r., poz. 627), zwracam się do Pana Ministra z prośbą o wzięcie pod rozwagę powyższych uwag. Proszę o poinformowanie mnie o zajętych w niniejszej sprawie stanowisku.

Łączę wyrazy szacunku

Adam Bodnar

Rzecznik Praw Obywatelskich

/-podpisano elektronicznie/

⁴ Cztery etapy odmrażania gospodarki, <https://www.biznes.gov.pl/pl/firma/sprawy-urzedowe/chce-przestrzegac-przepisow-szczegolnych/cztery-etapy-odmrazania-gospodarki>, data ostatniego dostępu 28.05.2020 r.